23/07/2023

Στον Τύμβο Καστά επιστρέφουν τα αποκομμένα μάρμαρα του περίβολου μετά από 2100 χρόνια

/ Παιδεία και Πολιτισμός

Μετά από 2.100 χρόνια, οι μαρμάρινοι όγκοι (δόμοι) με τους οποίους ήταν επενδυμένος ο εξαιρετικής τέχνης εξωτερικός περίβολος του εντυπωσιακού Τύμβου Καστά επιστρέφουν και πάλι στη θέση τους, χάρη στη μελέτη και εποπτεία του αρχιτέκτονα Δρ. Μιχάλη Λεφαντζή.

Οι δόμοι, επιστρέφουν στην αρχική τους θέση μετά από ένα μεγάλο ταξίδι διασποράς τους στην περιοχή γύρω από το**ν ποταμό Στρυμόνα.** Οι δόμοι αποξηλώθηκαν από τους Ρωμαίους κατακτητές σε μια προσπάθεια εξαφάνισης του λαμπρού μνημείου που αποτέλεσε σημείο αναφοράς της δόξας του **Μακεδονικού στρατού** και της εκστρατείας στην ανατολή. Σήμερα, δέκα χρόνια μετά την ανακάλυψή του από την αρχαιολογική σκαπάνη της **Κατερίνας Περιστέρη**, ο **Τύμβος Καστά** αποτελεί ένα μοναδικό αρχαιολογικό μνημείο ανυπολόγιστης αξίας και γοήτρου για τη χώρα μας.

Το μυστήριο των διάσπαρτων μαρμάρινων δόμων

Η προέλευση ενός μεγάλου πλήθους μαρμάρινων δόμων που ήταν διάσπαρτοι κατά μήκος της κοίτης του Στρυμόνα, πέριξ της **Αμφίπολης,** αποτελούσε για πολλά χρόνια μυστήριο για τους αρχαιολόγους. Ο αριθμός τους ήταν τόσο μεγάλος, που το 1934 η γερμανική εταιρία που κατασκεύασε το φράγμα της λίμνης Κερκίνης στον Λιθότοπο, χρησιμοποίησε 1.600 τεμάχια, προκειμένου να αποφύγει τη χρήση τσιμέντου που και ακριβότερο ήταν και δεν παρείχε τη σταθερότητα που προσέφερε το μάρμαρο.

Όσα μάρμαρα δεν χρησιμοποιήθηκαν τότε για το εν λόγω έργο, έμειναν για δεκαετίες βυθισμένα στον **πυθμένα της Κερκίνη**ς. Όταν το 2014 κατέβηκε η

στάθμη των υδάτων, αποκαλύφθηκαν περισσότερα από εκατό μέλη του μαρμάρινου περιβόλου του **Τύμβου Καστά**, όπως γείσα, ορθοστάτες και στέψεις.

Νωρίτερα, και αρκετές δεκαετίες πίσω, μάρμαρα από τον περίβολο του **Τύμβου Καστά** είχαν ανακαλυφθεί στο Στρυμόνα στη διάρκεια των έργων διευθέτησης της κοίτης του ποταμού. Ένα μέρος αυτών χρησιμοποιήθηκαν για την κατασκευή του νέου βάθρου του περίφημου **Λέοντα της Αμφίπολης.**

Το Φθινόπωρο του 1970, οι Γάλλοι αρχαιολόγοι Stellas Grobel Miller και Stephen G. Miller πέρασαν δέκα ημέρες στην Αμφίπολη, ασχολούμενοι με τη συγκέντρωση των μαρμάρων που είχαν βγει από τον Στρυμόνα. Το αποτέλεσμα ήταν να συγκεντρώσουν δίπλα στον Λέοντα της Αμφίπολης, τα μαρμάρινα αρχιτεκτονικά μέλη που βρέθηκαν και από τις δύο όχθες του ποταμού, έτσι ώστε να είναι εύκολη η μελέτη τους από τους ερευνητές του μέλλοντος και αυτό το έργο τους δεν ήταν καθόλου αμελητέο. Επιπλέον, συνέταξαν έναν κατάλογο με τα ευρήματα, στον οποίο επιχείρησαν μια ομαδοποίηση των μαρμάρινων μελών, για τα οποία κανείς εκείνη την εποχή δεν μπορούσε να φανταστεί από πού προέρχονταν.

Έργο δύσκολο και επίπονο η ταύτιση των δόμων

Από το 2012, στην πρώτη φάση της ανασκαφικής έρευνας, όταν αποκαλύφθηκε ο πώρινος και ο μαρμάρινος περίβολος, ο Δρ. **Μιχάλης Λεφαντζής** μελέτησε και

ταύτισε τους σκόρπιους δόμους με την τοιχοποιία του **Τύμβου Καστά**. Σε αυτή τη μελέτη βασίστηκε σήμερα η ταύτιση των αρχιτεκτονικών μελών. Πρόκειται για ένα έργο ιδιαίτερα δύσκολο και επίπονο, καθώς πρόκειται για χιλιάδες δόμους, προερχόμενους από διάφορα σημεία της ευρύτερης περιοχής.

Ο εντυπωσιακός περίβολος μήκους 497 μέτρων και συνολικού πάχους 1,60 μέτρων, αποτελείται από χιλιάδες δόμους. Περίπου το 1/3 του, που είναι πάνω από 100 μέτρα, σώθηκε σε άριστη κατάσταση και είναι το ανατολικό τμήμα, από την πλευρά του μνημείου. Συνολικά, έχουν συγκεντρωθεί 365 δόμοι από το χώρο δίπλα στον Λέοντα και 100 από την λίμνη Κερκίνη, οι οποίοι είναι τοποθετημένοι με τη σειρά δόμησης, στη δυτική πλευρά του **Τύμβου**. Αυτοί οι δόμοι θα αξιοποιηθούν για την αναστήλωση του περιβόλου.

Οι μαρμάρινοι δόμοι που λείπουν ανέρχονται στους 2.150 και είναι διαφόρων κατηγοριών. Από αυτούς οι 1.600 βρίσκονται στον πυθμένα της Κερκίνης, ενώ υπάρχουν και περίπου 150 που χρησιμοποιήθηκαν για το βάθρο του **Λέοντα,** στη σημερινή του θέση.

Ένα δημόσιο έργο που παρήγγειλε βασιλιάς

Το έργο της αναστηλωτικής εργασίας του μαρμάρινου περίβολου είναι σχεδόν τιτάνιο καθώς πρέπει να ταυτιστούν όλοι οι δόμοι που βρέθηκαν ακολουθώντας

μάλιστα την τεχνική εκείνης της εποχής. Να σημειωθεί πως ο κ. **Λεφαντζής** μελέτησε εμπεριστατωμένα την αναστήλωση της στοάς του **Ευμένους** στην **Αθήνα** και επιτέλεσε ανάλογο έργο στο παρελθόν.
Εκείνο που αξίζει να τονιστεί και προκύπτει μέσα από τη μελέτη που εκπόνησε ο αρχιτέκτονας του μνημείου, είναι ότι η κατασκευή του μαρμάρινου περίβολου έγινε από δυο διαφορετικά συνεργεία. Και τα δυο ξεκίνησαν από κοινό σημείο αλλά διέγραψαν διαφορετικές κατευθύνσεις: το ένα από την ανατολική πλευρά προς τη δυτική και ένα άλλο από τη δυτική προς την ανατολική. Χρειάστηκαν δυόμιση περίπου χρόνια προκειμένου ολόκληρος ο περίβολος να επενδυθεί με μάρμαρο.

Όπως υπογραμμίζει μιλώντας στο ΑΠΕ – ΜΠΕ ο Δρ. **Μιχάλης Λεφαντζής,** προϊστάμενος του τμήματος Αρχαιολογικών Έργων και Μελετών της Εφορείας Αρχαιοτήτων Πόλης Αθηνών, *«ο περίβολος αυτός αποτελούνταν από χιλιάδες κυβικά μάρμαρο, ένα υλικό ιδιαίτερα ακριβό που έπρεπε να μεταφερθεί από μακριά. Με δεδομένο ότι στη Μακεδονία δεν χρησιμοποιούνταν το μάρμαρο ως κατασκευαστικό υλικό αλλά κυρίως ο πωρόλιθος με κονίαμα (επίχρισμα), γίνεται αντιληπτό πως ο εντυπωσιακός μαρμάρινος περίβολος ήταν ένα μεγάλο δημόσιο έργο της εποχής. Ένα έργο, που μόνο βασιλιάς θα μπορούσε να παραγγείλει».*

Μια νέα εποχή για το λαμπρό μνημείο

Το έργο της λεγόμενης διδακτικής αναστήλωσης του περιβόλου που ήδη ξεκίνησε και αναμένεται να ολοκληρωθεί σε διάστημα τεσσάρων μηνών περιλαμβάνει την τοποθέτηση των μαρμάρινων δόμων που έχουν ήδη βρεθεί και ταυτιστεί σε τρία διαφορετικά σημεία, σε μια προσπάθεια αποκατάστασης του μνημείου.

Ωστόσο, ο κ. **Λεφαντζής** υπογραμμίζει πως η διαδικασία ταύτισης και απόδοσης των μελών είναι ένα ιδιαίτερα δύσκολο έργο που εκτελείται από επιστήμονες που ασχολούνται για χρόνια με το συγκεκριμένο αντικείμενο δουλειάς σε ανάλογα μνημεία όπως η **Ακρόπολη.** *«Είναι μια πολύ ιδιαίτερη δουλειά, για ένα πάρα πολύ δύσκολο παζλ σε απλή γλώσσα, καθώς η ταύτιση και η πλήρης απόδοση των μαρμάρινων δόμων απαιτεί και τους ανάλογους συνδέσμους που δεν είναι εύκολο να βρεθούν».*

Η αναστήλωση αυτή αποτελεί ένα από τα στοιχεία που μπορεί να δει από κοντά ο επισκέπτης του εντυπωσιακού μνημείου του Τύμβου Καστά. Ο κ. Λεφαντζής υπογραμμίζει στο ΑΠΕ – ΜΠΕ ότι *«όπως εισέρχεται ο επισκέπτης στο χώρο θα βλέπει το αναστηλωμένο τμήμα που θα αποτελείται, στην σειρά ύψους, από πέντε μαρμάρινες βάσεις, δυο ορθοστάτες και έναν καταληπτήρα. Λίγα μέτρα δυτικότερα, θα υπάρχει ένα δεύτερο τμήμα πιο ολοκληρωμένο που θα περιλαμβάνει οκτώ μαρμάρινες βάσεις, τέσσερεις ορθοστάτες, τρεις καταληπτήρες, δυο πλάγιους ορθοστάτες και ένα γείσο. Στην συνέχεια, θα επισκέπτεται το εσωτερικό του μνημείου και στην έξοδο με φορά προς την ανατολή θα βλέπει την ολοκληρωμένη μορφή του περιβόλου, όπως αυτή διασώθηκε μέσα στους αιώνες και αποκαλύφθηκε από την ανασκαφή του 2012».*